

บทที่ 1

บทนำ

1. สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

“ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” เป็นระบบการปกครองที่ยึดหลักการที่ว่า ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจอิสระในการปกครองประเทศ เป็นระบบการปกครองที่ยกย่องคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ตลอดจนหลักของเหตุผล และการใช้เสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครองประเทศ¹

เนื่องจากประชาชนทั้งประเทศไม่สามารถแสดงบทบาทและใช้อำนาจได้โดยตรง ประชาชนจึงได้มอบอำนาจให้กลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งตัดสินใจแทนตนในการดำเนินการทางการเมืองของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทุก ๆ คน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประกันสิทธิ เสรีภาพของประชาชนว่าหากผู้แทนที่เลือกเข้าไปไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนได้ดีแล้ว เขาสามารถที่จะเปลี่ยนเอาบุคคลนั้นออกแล้ว เลือกคนที่ดี เข้าไปใหม่ได้ นอกจากนี้ยังมีระบบพรรคการเมืองที่จะทำหน้าที่เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชนในการผลักดัน หรือมีอิทธิพลให้รัฐบาลตัดสินใจไปในทิศทางและความต้องการของประชาชน พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย ได้อธิบายว่า “บทบาทของประชาชนในระบบประชาธิปไตย มิได้มีแต่เพียงทำการเลือกผู้ปกครองประเทศเท่านั้น ตามนิยามทางกฎหมายของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจะต้องมี “อำนาจอัดลั่นใจสุดท้าย” คือ หมายถึง ประชาชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมทางนิติบัญญัติ และบริหารของรัฐ และการตัดสินใจของประชาชนถือว่า เป็นที่สิ้นสุดเด็ดขาด”²

1

จรูญ สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ฉบับพิสดาร : แนวทฤษฎีและประยุกต์ (พระนคร : ไทโยพัฒนาพานิช, 2523), หน้า 321.

2

พงศเพ็ญ ศกุนตาภัย, หลักรัฐธรรมนูญ และสถาบันการเมือง (กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 68.

ฉะนั้น จะเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้ประชาชนมีความสำคัญ และมีบทบาทมากที่จะทำให้กลไกต่าง ๆ ทางการเมืองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการที่จะทำได้นั้นประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มีศรัทธาและเชื่อมั่นต่อระบบประชาธิปไตย เห็นความสำคัญของการมีผู้แทน พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง และที่สำคัญคือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น มาใช้สิทธิเลือกตั้ง วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

กรณีของประเทศไทยระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีกฎเกณฑ์

กล่าวว่า เป็นเพียงการปกครองตามรูปแบบที่รับมาจากประเทศแม่แบบที่พัฒนาแล้ว เท่านั้น เพราะในความเป็นจริงประชาชนยังไม่ได้มีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย¹ และยังไม่สามารถแยกแยะได้ว่าระหว่างอุดมการณ์ประชาธิปไตยและแบบเผด็จการแตกต่างกันอย่างไร² การมีเพียงสถาบันประชาธิปไตยที่เป็นทางการ เช่น การให้สิทธิในการเลือกตั้ง การมีพรรคการเมือง มีฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การเลือกตั้ง ฯลฯ เกเบรียล อัลมอนต์ และ ซิดนีย์ เวอร์บา กล่าวว่า เท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับระบบการเมืองนั้นด้วย³

อุปสรรคและปัญหาของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น ได้แก่ ประการแรก การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 ไม่ได้เกิดจากการเรียกร้องและต่อสู้ของประชาชน แต่เป็นการเรียกร้องและปฏิบัติการของกลุ่มคนในระดับสูง (from of the top down)

¹ กระมล ทองธรรมชาติ, "ประชาธิปไตย", การเมืองการปกครอง (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 103-104.

² พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย : ข้อสรุปจากการวิจัยเชิงประจักษ์", พลศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, บรรณาธิการ ใน วัฒนธรรมทางการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, 2524), หน้า 40-41.

³ Gabriel A. Almond and Sidney Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations (Boston : Little, Brown, 1965), p.3.

คือบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมถึงทหารและตำรวจและคนที่มีการศึกษากลุ่มหนึ่งประกอบด้วย คณะผู้ปกครองในสมัยนั้นก็มิได้สร้างพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจังในการที่จะปลูกฝังความรู้ ทักษะคิด ความเชื่อและวิถีทางปฏิบัติที่เป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน ประชาธิปไตยในประเทศไทยจึง เป็นเพียงการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและโครงสร้างทางการเมือง ในระบบรัฐสภาเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความ เข้าใจในกฎ เกณฑ์ประชาธิปไตย และการปฏิบัติงานตลอดจนกลไกการทำงานของรัฐบาลและรัฐสภา ¹

ประการที่สอง การที่โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ใหม่ เช่น พรรคการเมือง รัฐสภา ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างที่ควรจะเป็น (ประเทศประชาธิปไตย อย่างเช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา กลไกทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง และรัฐสภา จะมีบทบาทต่อระบบการเมืองมาก) ทั้งนี้เป็นเพราะระบบเก่าหรือระบบราชการมีอำนาจมากกว่า ริกส์ ได้เรียกระบบการเมืองไทย ว่า "Bureaucratic Polity" ซึ่งเป็นลักษณะที่ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย เข้าไปมีตำแหน่งและอำนาจทางการเมือง การที่ระบบราชการเป็นสถาบันที่มีอำนาจทางการเมืองเหนือสถาบันทางการเมือง ² และการที่ระบบราชการสามารถรักษาอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองไว้ได้ เพราะสถาบันทางการเมืองอ่อนแอ ประกอบกับแหล่งอำนาจอื่น ๆ นอกกระบวน ราชการ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล ไม่มีอยู่หรือมีอยู่แต่ก็ไม่มีความหวังที่จะคานอำนาจ ของระบบราชการได้ จึงเป็นสาเหตุให้ฝ่ายก่อการปฏิวัติรัฐประหารอ้างเป็นสาเหตุในการ ล้มล้างรัฐบาล รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง และการเลือกตั้งเสมอมาส่งผลให้สถาบันทาง การเมือง ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ³ และประชาธิปไตยโดยระบบรัฐสภาไทย ซึ่งถือว่า

¹ วิสุทธิ์ โห้แห่น, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย", รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (สิงหาคม 2519), หน้า 42.

² Fred W. Riggs, Thailand : The Modernization of Bureaucratic Polity (Honolulu ; East-West Center, 1966), อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวนิช, "อำนาจนิยมโดยระบบราชการ" รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (กันยายน, 2523), หน้า 16

³ Joseph LaPalombara, Bureaucracy and Political Development : Notes, Queries, and Dilemmas (Princeton, N.J. Princeton University, 1963), p.32-61, และ ทินพันธ์ นาคะตะ, "ปัญหาของระบบการเมืองในทศวรรษ 1980" พัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 20 เล่ม 3 (กรกฎาคม 2523), หน้า 353-369.

สภาผู้แทนราษฎร เป็นสถาบันแห่งอำนาจของประชาชน (public power) จึงยังไม่เกิดขึ้น¹ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และหล่อหลอมความรู้ความเข้าใจ การเมืองในระบบประชาธิปไตย

ประการสุดท้าย ได้แก่ การที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตย คำว่า "วัฒนธรรมทางการเมือง" ที่ เวอร์บา ได้อธิบายว่า หมายถึงระบบแห่งแบบแผนของความเชื่อถือ ความรู้สึกนึกคิดที่สมาชิกของชุมชนทางการเมืองหนึ่ง ๆ ที่มีต่อการเมือง และสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกการเมือง เช่น กิจกรรมทางการเมือง สถาบันทางการเมือง² และการที่วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ จะเป็นอย่างไรนั้น จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (political socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการในการก่อรูปร่าง และส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองในทุกกระบวนการเมือง การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองนั้นอาจจะเป็นทั้งกระบวนการเพื่อรักษา สืบทอด เปลี่ยนแปลง หรือสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองก็ได้³ นักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองไทยส่วนใหญ่ได้สรุปว่า การที่ประชาธิปไตยของไทยล้มเหลว และส่งผลถึงความไม่รู้ไม่เข้าใจในการเมืองของประชาชนนั้น สาเหตุที่สำคัญก็คือ สภาพวิถีชีวิตของสังคมไทย และความนึกคิดของประชาชน กล่าวคือ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่ยังขาดแคลนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะ เป็นสภาพความเป็นอยู่ รายได้ การศึกษา สาธารณสุข และย่อมหมายถึงการขาดโอกาส

¹ Riggs, Thailand : The Modernization of Bureaucratic Polity, p.322.

² Sidney Verba, "Comparative Political Culture" in Lucian W. Pye and Sidney Verba (eds.), Political Culture and Political Development (Princeton : Princeton University Press, 1965), p.516.

³ Richard Dawson and Kenneth Prewitt, Political Socialization (Boston : Little, Brown, 1969), p.27.

ต่าง ๆ ที่คนในเมืองได้รับ โดยเฉพาะการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง จะมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับความสนใจ ความกระตือรือร้นทางการเมือง ข่าวสารจะช่วยลดความไม่แน่ใจ และช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความรู้สึกว่าคุณเองมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง ดูเหมือนว่าจะ เป็นที่มาสำคัญของความตั้งใจทางการเมือง ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยจึงไม่สามารถจะ เป็นไปได้ถ้าประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ถึงความเป็นไปของการเมืองการปกครองบ้างเลย ¹

สภาพสังคมดังกล่าวมีส่วนในการกำหนดความนึกคิดของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ยังยึดถือระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอยู่อย่างเหนียวแน่น การเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติ ประเพณี และความเป็นอยู่ ยังนับว่ามีอยู่น้อยมาก ² ประชาชนมีลักษณะ 2 อย่างที่ขัดแย้งกันในตัวเอง เช่น ในขณะที่เชื่อฟังและยอมรับอำนาจก็ชอบและรักความเป็นอิสระ ดังที่ กมล สมวิเชียร สรุปว่า ค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่มีลักษณะ เป็นจุดคุ้มที่แกว่งจากปลายสุดด้านหนึ่ง คือ "อิสระนิยม" ในระดับครอบครัวยังปลายสุดอีกด้านหนึ่ง คือ "อำนาจนิยม" ในระดับสังคมและการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งอาจจะพูดได้ว่า ในระบบความคิดของคนไทยจะมีพลัง 2 ประเภท ที่ขัดกันและต่อสู้กันอยู่เสมอ นั่นก็คือ ความปรารถนาที่จะมีชีวิตอยู่ใต้อำนาจของบุคคลที่เหนือกว่า ³ ลักษณะเช่นนี้ ทำให้คนไทยไม่ชอบการรวมกลุ่มแบบมีหลักเกณฑ์ และหลักการเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม หรือเพื่อใช้อิทธิพลทางการเมือง (political influence) ในทางการเมือง ⁴ และในบางครั้งทำให้คนไทยเห็นว่าใหญ่ ถูกแสวงประโยชน์ (exploited) จากคนอื่นได้ง่าย ๆ ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

¹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย (รายงานการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2523), หน้า 21.

² ไพฑูรย์ เจริญแก้ว, ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน (พระนคร : โรงพิมพ์เกื้อกูล, 2506), หน้า 58.

³ กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับทัศนะทางการเมือง", ใน วรรณวิทย์วิทยากร : รัฐศาสตร์ (พระนคร : โครงการตำราสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 54.

⁴ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้....", หน้า 46.

ให้ความเห็นว่า “คนไทยในชนบทคุ้นเคยต่อการเสียประโยชน์ คุณคุ้นเคยต่อความไม่เป็นธรรม คนในชนบทอาจต้องการการรวมกลุ่มแต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ไม่รู้ว่าตนเป็นพวกใคร”¹

ข้อยืนยันทักษะวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยดังกล่าว ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้นว่า นักศึกษา นักเรียน ทหาร ครู เยาวชน พระ และประชาชนทั่วไป ซึ่งพอจะทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยได้พอสมควร ผลงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่ ยังสับสนในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นการปฏิบัติแบบประชาธิปไตย และอะไรเป็นแบบเผด็จการ เช่นในขณะที่ตนเองกล่าวว่ารักประชาธิปไตยยิ่งชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ชอบให้ใครมาขัดแย้งกับความคิดเห็นของเขา พลศักดิ์ จิรโกศิริสรุปว่า ถ้าดูจากผลของการวิจัยก็สามารถเข้าใจได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงอุดมคติ ระบบการปกครอง และวิถีชีวิตทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ²

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคของระบบการเมืองดังกล่าว ทำให้เห็นข้อจำกัดทางการเมืองของประชาชน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สามารถจะแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามบทบาทที่ควรจะเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย นั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ทางนิติบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1. หน้าที่ในการซักถามและเสนอแนะในการแถลงนโยบายของรัฐบาล
2. การออกพระราชบัญญัติ และพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายบริหารเสนอขึ้นมา โดยเฉพาะร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญ เช่น ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ การลงมติไม่ไว้วางใจการดำเนินงานของรัฐมนตรีเป็น

¹ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, “การเมืองไทย : บทสนทนากับ มร.คึกฤทธิ์ ปราโมช,” วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 1 เล่มที่ 3 (เมษายน, 2515), หน้า 31.

² พลศักดิ์ จิรโกศิริ, อ้างแล้ว, หน้า 41.

รายบุคคลและทั้งคณะ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เป็นกรรมการตรวจสอบและศึกษาการทำงาน
ของรัฐมนตริกกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งอาจจะกระทบกับผลประโยชน์ของประชาชน เสนอให้รัฐบาล
รับไปแก้ไข

4. การให้ความเห็นชอบหรือคัดค้าน การปฏิบัติงานบางอย่างของรัฐบาลหรือ
กฎหมายกำหนดให้ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐบาล

5. การแก้ไขเพิ่มเติมให้ความแก้ไขปัญหอันเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และการออกข้อบังคับ
ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีบทบาทในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน
ตามหลักการของการเป็นตัวแทน กล่าวคือ

1. เป็นผู้ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจปัญหาต่าง ๆ
ของประเทศตลอดจนนโยบายของรัฐบาลและพรรคการเมือง การที่ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียง
เลือกตั้ง มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเมืองตามระบบพรรค สามารถเข้าใจนโยบาย
ที่พรรคการเมือง เสนอให้เลือกและสามารถเลือกได้อิสระ เมื่ออยู่ในเงื่อนไขผู้แทนของพรรค
จึงจะสามารถนับให้เป็นผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตยได้²

2. เลือกสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เลือกนายกรัฐมนตรีนครและ
การเป็นกรรมการต่าง ๆ ของรัฐสภาเพื่อทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของชาติและประชาชน

3. เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งประเทศจึงต้องมีหน้าที่ในการรักษา
ผลประโยชน์ของกลุ่มประชาชนที่ให้ความไว้วางใจตน

4. เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นผู้ที่นำความต้องการของประชาชน
มาพิจารณาในรัฐสภา และเสนอแนะให้คณะรัฐมนตรีนำไปปฏิบัติ ในทางกลับกันสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรก็จะนำเอานโยบายและผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐบาลไปเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ

¹
เมธา สุตบรรทัด, "ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร" (ฝ่ายวิชาการ
กลุ่มกิจกรรมนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 66-74, สุวิมล ไตรสุวรรณ,
"ระบบรัฐสภาและลักษณะของรัฐสภาไทย", รัฐสภาสาร ปีที่ 3 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2525),
หน้า 93-94.

²
ประเสริฐ โยธิตัทย์, "รัฐสภากับระบอบประชาธิปไตย," วารสารสังคมศาสตร์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม 2516), หน้า 7.

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว จารุบุตร เรื่องสุวรรณ อดีตประธานรัฐสภา ให้ความเห็นว่า จะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งเป็นการสร้างแนวทางให้ประชาชน เข็ดแอด้วแทนที่ดี มาทำหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และ เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชนและ ประเทศชาติ ¹

แต่เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ กลไกทางรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ค่อย จะแสดงให้เห็นผลงาน หรือให้ความรู้สึกที่ว่าถ้าหากประเทศขาดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วจะแตกต่างกันอย่างไรกับการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนมีผู้กล่าวกันว่า หน้าที่ของรัฐสภา รวมทั้งอำนาจในการบังคับและตรวจสอบฝ่ายบริหารของรัฐสภา กำลังจะกลายเป็น เรื่องของ ทูตมคติไป เสียแล้ว ฐานะของรัฐสภาในปัจจุบันคล้ายกับจะเป็น เครื่องมือของหน่วยงาน หรือ องค์การใหม่ ๆ ทั้งการเมือง สังคม และ เศรษฐกิจในการรับรองความถูกต้องตามกฎหมาย ของรัฐ ฐานะของรัฐสภาจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับสภาตรายาง (rubber stamps council) เข้าไปทุกที ²

สาเหตุที่เป็น เช่นนี้ เนื่องมาจากปัญหาของระบบการเมืองได้แก่ การมีปฏิวัติรัฐประหาร การขาดความต่อเนื่องของการทำงานของรัฐบาลและพรรคการเมือง การที่ระบบราชการมี อำนาจ เหนือกว่าสถาบันทางการเมือง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในฐานะตำแหน่งของตน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ไม่สามารถสร้างการยอมรับให้ เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนได้

สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ ตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองมีภาพพจน์ที่ปรากฏแก่ สายตาของประชาชนในทางที่เสื่อมเสีย สุขุม นวลสุก ให้ความเห็นว่า "สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรมักจะมีบทบาทที่ก่อให้เกิดความรู้สึก เสื่อมศรัทธาแก่ประชาชนผู้เลือกตั้ง เพราะมีพฤติกรรม ไปในทางส่ง : สริมผลประโยชน์ส่วนตัวหรือเฉพาะกลุ่ม เป็นหลักมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ ส่วนรวม การปฏิวัติรัฐประหารแต่ละครั้งในอดีต มักจะอ้างเอาสาเหตุที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹ จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, "บทบาทของรัฐสภาต่อความมั่นคงทางการเมือง," รัฐสภาสาร ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2526), หน้า 17-18.

² ประเสริฐ โยธิตัทษ์, "รัฐสภากับระบอบประเทศไทย," วารสารสังคมศาสตร์, หน้า 13.

ไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ เข้ามาร่วม เป็นสาเหตุที่ยึดอำนาจ เสมอ”¹ และกรณียุบสภา เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2519 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้อ้างถึงเหตุผลในการยุบสภาว่าสาเหตุหนึ่ง เป็นเพราะบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายที่สังกัดรัฐบาลแย่งกัน เป็นรัฐมนตรี เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากตลอดมา² ตลอดจนการยุบสภา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2529 ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ก็มีสาเหตุมาจากการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายที่สังกัดรัฐบาล ไม่ให้การสนับสนุนพระราชกำหนดที่รัฐบาลเสนอต่อสภา จนทำให้รัฐบาลเข้มแข็งจึงต้องทำการยุบสภา³ กรณียุบสภาครั้งนี้ ได้มีการถกท้าวทักกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้านว่ามีการจ่ายเงินให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อยกมือสนับสนุนหรือกีดกัน⁴

นอกจากนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนมักจะแสดงความเข้าใจในบทบาทของตน คลาดเคลื่อนไปจากบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ผลการศึกษาวิจัยของ วรวิทธิ์ ไรจนพานิช เรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชี้ว่า “ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชอบใช้วิธี ให้สัญญาแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ว่า ถ้าได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะทำอะไรให้แก่ท้องถิ่นบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะออกมาในรูปของการสร้างถาวรวัตถุให้ เช่น หาเงินมาสร้างถนน โรงเรียน วัด บ่อน้ำ เป็นต้น ด้วยวิธีการหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นนี้จึงทำให้ประชาชนมีทัศนคติในการเลือกตัวบุคคลที่อำนวยความสะดวกให้มากกว่าพิจารณานโยบายของผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองที่สังกัด และมีความรู้สึกแต่เพียงว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่จะ

1

สุขุม นวลสกุล และคณะ, การเมืองการปกครองของไทย, (กทม:โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516), หน้า 143.

2

น.ส.พ. ประชาชาติ (13 มกราคม 2519), หน้า 1.

3

เหตุผลในการยุบสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2529 อ้างในตอนหนึ่งว่า “สภาผู้แทนราษฎรมิได้คำนึงถึงเหตุผลในการตราพระราชกำหนด หากสืบเนื่องมาจากความแตกแยกในพรรคการเมืองบางพรรคหากให้สภาชุดนี้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปย่อม เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานราชการแผ่นดินและกระทบถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศ...” อ้างใน สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 11 ฉบับที่ 23, หน้า 618.

4

น.ส.พ. ไทยรัฐ (วันที่ 1 พฤษภาคม 2529), หน้า 1.

บ่ามัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนเท่านั้น มิได้เข้าใจไปไกลถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินงานด้านนิติบัญญัติแต่ประการใด”¹

จำนงค์ สายโสภา ชี้ว่า “การที่ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งกันน้อย และไม่ติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีผลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งบางกลุ่มมิได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มักจะฉวยโอกาสกับการแสวงหาผลประโยชน์เป็นพิเศษ นอกจากนั้น การที่ประชาชนหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องพยายามเพิ่มบารมีของตน โดยพยายามที่จะปฏิบัติตนเสมือนหนึ่งผู้แก้ปัญหาให้แก่ประชาชน เช่น ช่วยกันวิ่งเต้นเอาบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันศึกษาโดยใช้อภิสิทธิ์ การแจกสิ่งของและยารักษาโรค ช่วยหาเงินไปซ่อมแซมบำรุงโรงเรียนและวัด หรือสร้างถนนหนทางเข้าหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งการสร้างสรรคดีเหล่านี้ควรจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารมากกว่าหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น บทบาทโดยทั่วไปที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติ จึงเท่ากับ เป็นการสร้างความหลงผิดและเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้แก่ประชาชนในทางที่ไม่ถูกไม่ควร”²

การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ทั้งหลายดังกล่าวแล้วได้ผล นอกจาก เป็นเพราะปัญหาของระบบการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองแล้ว ยังเฝื่องมาจากความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และความสำนึกทางการเมืองของประชาชนว่าจะมีมากน้อยเพียงใด ที่จะสามารถมีอิทธิพลต่อวิถีทางการเมืองของประเทศได้หรือไม่ หรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มมีอำนาจครอบงำวิถีทางการเมืองของประเทศแทนประชาชน การที่ระบบการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชน เลือกผู้แทนที่จะไปรักษาผลประโยชน์

¹ วรสิทธิ์ โรจนพานิช, “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผลสะท้อนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคศึกษาวารปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516). หน้า 95.

² จำนงค์ สายโสภา, “บทบาทของรัฐสภาในกระบวนการงบประมาณ” (เอกสารการศึกษาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เล่ม 7 พ.ศ.2515), หน้า 43.

ของคนและประเทศชาติจะยังไม่เพียงพอ หากเขาไม่สามารถเลือกผู้แทนที่มีคุณภาพได้ ดังนั้น ปัญหาการเลือกผู้แทนจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน เป็นสำคัญ มีผู้กล่าวว่าในประเทศประชาธิปไตยสมาชิกรัฐสภาทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของผู้เลือกตั้งของตนได้อย่างวิเศษ ไม่มีใครที่จะมีความรับผิดชอบและอำนาจจะทำให้ผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่เหนือผลประโยชน์ส่วนตัวได้ เห็นเสียแต่ว่าประชาชนในชาติมีความสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง¹ อันจะเป็นการสร้างควมรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของผู้แทนกล่าวคือ ความล้มเหลวของสถาบันรัฐสภาที่ไม่สามารถดำรงอำนาจสูงสุดทางการเมือง เป็นเพราะประชาชนขาดความสำนึกทางการเมือง ขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดการศึกษา สภาพต่ำต้อยทางเศรษฐกิจและการผูกพันกับอำนาจในระบบการเมืองแบบเก่าดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั่นเอง

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าประชาชนอาจจะมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และหลักการที่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชน ทั้งนี้ เนื่องมาจากข้อจำกัดในการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและทัศนคติของประชาชนประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ได้แสดงบทบาทอย่างที่ดีควรจะเป็น แต่ในบางครั้งกลับทำให้ประชาชนเข้าใจในบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไขว้เขวถึงกับเรียกร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ จนอาจเป็นการเข้าไปก้าวก่ายการทำงานของฝ่ายบริหาร และเมื่อใดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของตนไม่ได้ทำหน้าที่ดังที่ตนเข้าใจ กลับกลายเป็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนนั้นไม่มีผลงาน หรือไม่ได้ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นของตน ทำให้ประชาชนมีทัศนคติต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในทางลบ และทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องคอยพะวงต่อการบริการประชาชนในทุก ๆ เรื่อง จนไม่มีเวลาที่จะไปทำหน้าที่หลัก คือ หน้าที่ทางนิติบัญญัติที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยรวม

¹ ดาแวนท์ แมร์นาร์ด, สิทธิทั่วไปในการออกเสียงเลือกตั้งและอำนาจของรัฐ,

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบผลงานวิจัยในอดีต พบว่า มีผู้สนใจทำการศึกษาในเรื่องของ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง การเรียนรู้ทางการเมือง และ วัฒนธรรมทางการเมืองกันมาก โดยเห่อกกลุ่มประชากรแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ได้แก่นักศึกษา เยาวชน ครู ทหาร ตำรวจ และประชาชน ในที่นี้จะได้นำเอาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาผู้วิจัยตั้งที่เป็นที่มาของปัญหาและข้อสนับสนุนในหัวข้อวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษามาเสนอ ดังนี้

1. การศึกษาของ ชัยวัฒน์ รัฐขจร เรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี อ.เมือง ชลบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนในเขต 3 ตำบล ที่มีความเจริญมาก เจริญปานกลาง และเจริญน้อยตามลำดับจำนวน 332 คน จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น ประชาชนมีความเข้าใจระดับต่ำ ร้อยละ 49.41 ระดับกลางร้อยละ 27.71 และระดับสูง ร้อยละ 22.89 และในเรื่องทราความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองระดับชาติ ประชาชนมีความเข้าใจระดับต่ำ ร้อยละ 49.70 ระดับกลางร้อยละ 26.81 และระดับสูง ร้อยละ 23.49 ทำให้ประชาชนสนใจการเมืองระดับต่ำ ร้อยละ 56.02 ระดับกลาง ร้อยละ 22.89 และระดับสูง ร้อยละ 21.09 นอกจากนี้ระดับการศึกษาและเพศยังมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนโดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และเพศชายมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง¹

2. การศึกษาของคณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

¹ ชัยวัฒน์ รัฐขจร. "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี อ.เมือง ชลบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 201-202.

เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการเมือง โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนตามภาคต่าง ๆ ของประเทศภาคละ 2 จังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ และแบ่งประชาชนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ประชาชนทั่วไป ครูทั่วไป และพระสงฆ์ทั่วไป พบว่า

2.1 ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองคับแคบและน้อยมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาจำกัดอยู่อย่างสูงไม่เกิน ป.4-ป.7 ประชาชนอาศัยความรู้ความเข้าใจส่วนใหญ่โดยการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ สารสำคัญของความรู้ความเข้าใจระบบการปกครอง หรือความสัมพันธ์และหน้าที่ของตมต่อการปกครองบ้านเมือง เป็นความเข้าใจในลักษณะที่เรียกว่ามุ่งในการยอมรับ เพื่อฟังอำนาจทางการเมืองของรัฐ หรือผู้ปกครองจากประเทศโดยตรงมากกว่าจะมุ่งคิดว่าตนเอง เป็นผู้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและการใช้อำนาจของรัฐ

2.2 ทัศนคติต่อการเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่าการเลือกตั้งคืออะไร และเห็นว่าการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ควรกระทำ แต่ไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งที่มีต่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งต้องการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองมากที่สุด ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละครั้งน้อยมาก

2.3 ทัศนคติต่อผู้แทนราษฎร ประชาชนจะเลือกคนที่คิดว่าดี โดยคำนึงถึงความรู้ ความน่าเชื่อถือ มากกว่าผู้ที่มีฐานะดี เพราะถือว่าการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองก็เท่ากับ เป็นการเลือกผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองประเทศนั่นเอง และคนที่เห็นเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการเมืองใกล้ชิดที่สุด ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน¹

3. การศึกษาของ วงศ์ เลิศไพศาล เรื่อง วัฒนธรรมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2514 จำนวน 407 คน วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่า นิสิต มีความคิดเห็นต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2512-2514 อย่างไร จากการ

¹ คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการ ของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2515), หน้า 84-90.

ศึกษาพบว่า นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่สูงนัก ขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มักปฏิบัติงาน เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถมากนักน้อยเพียงไร นอกจากนี้ผู้ทำการวิจัยยังให้ข้อคิดเห็นว่า การที่นิสิตผู้มีการศึกษาสูงยังขาดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนธรรมดาที่มีการศึกษาน้อยกว่าจึงน่าจะได้มีความเชื่อมั่นลดน้อยลงตามสัดส่วนไปด้วย และนั่นย่อมหมายถึงความล้มเหลวของการนำเอาระบบการปกครองโดยตัวแทนมาใช้¹

4. การศึกษาของ สมเกียรติ ส่งสัมพันธ์ เรื่อง ทศนคติของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519 : ศึกษาเฉพาะกรณี อ.กบินทร์บุรี ปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้ง ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และผลของการเลือกตั้งว่ามีส่วนสัมพันธ์กันมากนักน้อยเพียงใด โดยทำการสุ่มตัวอย่างประชาชน อ.กบินทร์บุรี จำนวน 5 ตำบล รวม 257 คน แยกเป็นตำบลที่อยู่ใกล้และไกลอำเภอ อำเภอละ 2 ตำบล และในเขตเทศบาล 1 ตำบล โดยตั้งสมมุติฐานว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยดีพอ แต่ผลจากการวิจัยปรากฏว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง และไม่เข้าใจในรายละเอียดมากนัก สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการศึกษาน้อย นอกจากนั้นยังพบสาเหตุของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย เพราะมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองน้อย นอกจากนั้น ในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใด ก็มักจะเลือกเพราะ เป็นคนรู้จักมากกว่าคำนึงถึงหลักการ การขาดความรู้ทางการเมืองของประชาชน เนื่องมาจากขาดการรับรู้ข่าวสารทาง

¹ วงศ์ เลิศไพศาล, "วัฒนธรรมทางการเมือง: ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า ง-จ.

การเมือง และผลของระบบประเพณีค่านิยมที่ยอมรับอำนาจและสภาพของระบบการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน¹

5. การศึกษาของ วิชิต นวลแก้ว เรื่องความคิดเกี่ยวกับระบอบการทางการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดของครูเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในกระบวนการทางการเมืองไทย ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดในเรื่องต่าง ๆ ในกระบวนการทางการเมือง ทศนคติที่มีต่อลักษณะการเมืองไทย พบว่า ครูเห็นด้วยกับการให้นักการเมืองได้อำนาจตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย แต่ต้องการให้ใช้อำนาจแบบเผด็จการ เห็นด้วยกับการมีผู้แทนราษฎร แต่คิดว่าบทบาทของผู้แทนราษฎรเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย อันตราย และไร้ประโยชน์ แต่เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มการเมืองต้องการให้มีพรรคการเมืองและเลือกผู้แทนของพรรคการเมืองในระบบพรรคมากกว่าเลือกบุคคลที่มาจากระบบราชการ²

6. การศึกษาของ วิภากรณ์ ปราโมช ณ ออยุธยา เรื่องการศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร วันที่ 4 เมษายน 2519 โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในเขตอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ แพลตกรรมประชาสงเคราะห์พัฒนา และมหาวิทยาลัยรามคำแหง รวม 142 คน พบว่า ภาพพจน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสายตาของประชาชนทั่วไปตกต่ำ กล่าวคือ อัตราส่วนของผู้ที่เห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

¹ สมเกียรติ ส่งสัมพันธ์, "ทัศนคติของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519 : ศึกษาเฉพาะกรณี อ.กบินทร์บุรี ปราจีนบุรี (วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 149-155.

² วิชิต นวลแก้ว, "ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 2-8

ทำหน้าที่ไม่ได้เรื่องและไม่ได้เรื่องเอามาก ๆ มีน้ำหนักก้ำกึ่งกัน คือ 49.3% กับ 47.2% ส่วนผู้ที่คิดว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ดีมากและดี กลับมีเพียง 4.2% เท่านั้น¹

7. การศึกษาของ มนูญ ศิริวรรณ เรื่อง "วัฒนธรรมการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะอำนาจนิยมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครโดยประชาชนจากกลุ่มอาชีพเป็นหลัก จำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยประกอบด้วยวัฒนธรรมย่อย 2 รูปแบบ คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของคนในประเทศไทยเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น คือ อำนาจนิยมและอิสระนิยม อีกรูปแบบหนึ่งคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของผู้มีหรือผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูง วัฒนธรรมการเมืองแบบนี้มีลักษณะเด่น คือ อำนาจนิยมและเสรีนิยม

วัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 2 รูปแบบนี้ เป็นผลมาจากกระบวนการสังคมกรรมทางการเมืองซึ่งแตกต่างกัน แบบแรกเป็นผลของกระบวนการสังคมกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งถ่ายทอดกันมาหลายร้อยปีโดยไม่มีการขาดตอน ส่วนแบบที่ 2 เป็นผลมาจากการปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ 5 ผสานกับการปฏิรูปและการขยายตัวของระบบการศึกษาสมัยใหม่ ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน

อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวทำให้คนไทยมีทัศนคติโน้มเอียงไปในทางนิยมระบบการปกครองที่ใช้อำนาจเด็ดขาดโดยฝ่ายบริหาร และเห็นว่า ขั้นตอนของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น เป็นเรื่องที่ยืดเยื้อล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของประเทศ²

1

วิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร วันที่ 4 เมษายน 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520), หน้า 2-8.

2

มนูญ ศิริวรรณ, "วัฒนธรรมการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะอำนาจนิยมของประชาชนในเขต กทม." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต การวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 2-8.

8. การศึกษาของ นพดล ศรีสุข เรื่อง บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ.2518 :

ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง เป็นการศึกษาแบบพรรณนา วิเคราะห์โดยอาศัย หนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้ เมื่อศึกษาถึงบทบาทของสภาผู้แทนราษฎรและกลุ่มพรรคฝ่ายค้านปี พ.ศ. 2518 ที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบบรัฐสภาอย่างแท้จริง ผลจากนั้นยังศึกษาถึงการรวมกลุ่มกันจัดตั้งรัฐบาลของพรรคการเมือง และสาเหตุของความขัดแย้งที่ทำให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ต้องตัดสินใจยุบสภา ผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า การรวมกลุ่มกันจัดตั้งรัฐบาลของพรรคการเมืองและการขัดแย้งกันเป็นเรื่องของการขัดกันในระดับบุคคลและผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่า เป็นเรื่องของการขัดกันทางด้านนโยบาย กลุ่มพรรคฝ่ายค้านได้พยายามควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลอย่างกว้างขวาง โดยการล้มรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในวันที่แถลงนโยบายและรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นรัฐบาลยุคต่อมา ก็ถูกควบคุมอย่างมากโดยการตั้งกระทู้ถาม การเสนอร่างพระราชบัญญัติ การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ และการขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลซึ่งมีผลทำให้รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร¹

9. การศึกษาของ ร.อ.ไพฑูริย์ ดิถุง เรื่อง กำเนิดการปกครองระบบรัฐสภาในประเทศไทย เป็นการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบกับการศึกษาตามแนวทางกฎหมาย เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางการเมืองตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา ผู้ศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จะมีความมุ่งหมายที่จะให้มีรัฐธรรมนูญและนำเอาหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยปกครองแบบตะวันตกมาวางรากฐานในประเทศไทย แต่เนื่องจากเป็นของใหม่ประชาชนส่วนมากยังไม่เข้าใจระบบนี้ดีพอ จึงทำให้อำนาจการปกครองและการบริหารประเทศตกอยู่ในกำมือของกลุ่มบุคคลคณะเดียว แทนที่จะปล่อยให้เป็นที่ความรับผิดชอบของประชาชนส่วนมาก นอกจากนี้อีกการหรือสถาบันทางการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญก็ยังมีลักษณะโครงสร้างตามแบบการปกครองระบบรัฐสภาไม่ อาทิ สภาผู้แทนราษฎรสมัยเริ่มแรกประกอบด้วยสมาชิกที่คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้แต่งตั้งขึ้นมาทั้งสิ้น อาจ

¹

นพดล ศรีสุข, "บทบาทของรัฐสภาไทย พ.ศ.2518 : ศึกษาด้านการรวมกลุ่มพรรคและความขัดแย้ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 289-301.

กล่าวได้ว่า การดำเนินการในระยะแรก ยังขัดต่อหลักการปกครองระบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังคงมีแนวโน้มไปในรูป "อำมาตยาธิปไตย" คือ เป็นการปกครองโดยขุนนางหรือกลุ่มข้าราชการ ประชาชนส่วนใหญ่ทั่วประเทศ ยังไม่มีโอกาสได้เข้ามีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารประเทศมากนัก สาเหตุที่การปกครองระบบรัฐสภาในประเทศไทยไม่เจริญงอกงาม เท่าที่ควรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ลักษณะสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมกสิกรรม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งภาวะครอบงำ และข้อจำกัดทางการปกครอง และการบริหารราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ทำการศึกษา ยังเสนอความคิดเห็นว่า เนื่องจากการปกครองประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองที่พิทักษ์สิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรมของมนุษย์ ส่งเสริมประชาชนที่รู้จักรับผิดชอบในการปกครองตนเอง จึงควรที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาทำความเข้าใจกับการปกครองระบบรัฐสภา รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ รู้จักใช้สิทธิ และหวงแหนสิทธิ¹

ผลการวิจัยดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองคับแคบและน้อยมาก กล่าวคือ ลักษณะความรู้ ความเข้าใจ เป็นไปในลักษณะยอมรับอำนาจมากกว่าที่จะเข้าใจว่าตนเองมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและการใช้อำนาจรัฐ และเห็นว่าขั้นตอนในการปกครอง ระบบรัฐสภา เป็นเรื่องที่ยืดเยื้อ ล่าช้า และขาดประสิทธิภาพที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากผลของระบบประเพณีและค่านิยมของประชาชนที่ยอมรับในอำนาจและสภาพของระบบการเมือง รวมทั้งภาวะครอบงำ และข้อจำกัดของการปกครองและการบริหารราชการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน

นอกจากนี้ยังพบว่า ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า การทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไร้ค่า และไร้ประโยชน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าคำนึงถึงหลักการ และผลประโยชน์ของประชาชน ทัศนคติดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละครั้งน้อยมาก และมักจะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยพิจารณาถึงตัวบุคคลมากกว่าหลักการ

¹

ร.อ.ไพฑูริย์ ตีตอง, "กำเนิดการปกครองระบบรัฐสภาในประเทศไทย"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารรัฐกิจ ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หน้า 146-150.

จากผลงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าผู้สนใจทำการศึกษากันมากในเรื่องของความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและทัศนคติทางการเมือง รวมทั้งทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ยังไม่เห็นผู้ใดทำการศึกษา เรื่องความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรงเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาและได้ผนวกเอาเรื่องของทัศนคติเข้าไปศึกษาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ประโยชน์ในการศึกษาในแง่ของความสมบูรณ์และเป็นปัจจุบันมากขึ้น และเพื่อจะได้ทราบว่า ในทางปฏิบัติที่กลไกรัฐสภาและระบบการเมืองทำงานไม่ได้ผล สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการที่ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สอดคล้องตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับความเป็นประชาธิปไตยและการสร้างพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจแทนตนในการดำเนินกิจการทางการเมืองของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกสุขแก่ประชาชน และเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพ และได้รับการบริการจากรัฐโดยถ้วนหน้ากัน ดังนั้น ประชาชนจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง รู้สึกว่าตนเองเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมีจุดมุ่งหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของรัฐบาล และสามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อรัฐบาลได้ การที่จะทำได้เช่นนั้นประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงจะหวังได้ว่า แนวโน้มที่ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลไกรัฐสภา และระบบการเมืองด้วยความสำนึกของตนเองจะมีมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างพื้นฐานในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่ามีความเข้าใจอย่างไร สอดคล้องกับที่ระบุไว้ในกฎหมายหรือไม่
2. เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มที่ประชาชนจะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามความคาดหวังของตนเองมากกว่าที่จะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

๓. เพื่อทราบถึงแบบแผนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๓. สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย

ประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การนำระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในขณะที่สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไม่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมิได้เกิดขึ้นด้วยจิตสำนึกและการตัดสินใจด้วยตนเอง ประกอบกับตัวแทนของประชาชนมีศักยภาพในการสนองตอบความต้องการของประชาชนค่อนข้างน้อย ก็หวังได้ยากว่า ประชาชนจะมีความรับรู้และเข้าใจต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และย่อมส่งผลต่อแบบแผนทัศนคติของประชาชนและการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้น ในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานในการศึกษา ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่สอดคล้องกับที่ระบุไว้ในตัวบทกฎหมาย
2. ประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะ เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามความคาดหวังของตนเองมากกว่าที่จะ เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบาทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
3. ประชาชนที่มีสถานภาพ (เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ เขตที่อยู่อาศัย) แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาท และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการเมือง ปกครองในระบบประชาธิปไตย หากสามารถทำการศึกษาวิจัยในขอบเขตทั่วประเทศได้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นในแง่มหภาค แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และทรัพยากร ผู้วิจัยจึงจำกัดขอบเขตในการศึกษาวิจัย เฉพาะประชาชนในเขตอำเภอเมือง

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหน่วยการวิเคราะห์¹ แต่กลุ่มประชากรนี้ก็มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และรายได้ เป็นต้น นอกจากนั้นประชากรที่ทำการศึกษายังมีโอกาสที่จะได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดของตนได้มากพอ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้ใช้วิธีเลือกโดยการจับสลาก เลือกด่าบลขึ้นมา 3 ด่าบล จากจำนวนด่าบลทั้งหมด 19 ด่าบลในเขตอำเภอเมือง ได้แก่ ด่าบลหนามแดง ด่าบลบางแก้ว ซึ่งเป็นด่าบลที่อยู่นอกเขตเทศบาล และด่าบลหน้าเมืองซึ่งเป็นด่าบลซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล รวมประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ จำนวน 125 คน จากประชากรทั้งสิ้น 81,815 คน² โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามโควต้า (quota sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) กล่าวคือ ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทของประชากรตามกลุ่มอาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้รับจ้าง กลุ่มพ่อค้า กลุ่มข้าราชการ และกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มละ 25 คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอาชีพดังกล่าวโดยวิธีสุ่มแบบธรรมดา โดยตั้งอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ว่า แต่ละหน่วยประชากรมีโอกาสที่จะถูกเลือกได้เท่า ๆ กัน และทุกหน่วยมีโอกาสผสมหรือรวมกลุ่มตามจำนวนที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันของการได้ตัวแทนประชากรอย่างแท้จริง³

¹ บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ฉบับปรับปรุงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2523), หน้า 48-49.

² อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา เป็นอำเภอชั้น 1 มีพื้นที่ 378,663 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรทั้งสิ้น 81,815 คน แยกเป็นชาย 40,293 คน หญิง 41,522 คน มีด่าบล 19 ด่าบล 1 เทศบาล และ 1 สุขาภิบาล ข้อมูลจากทำเนียบท้องที่ : สถิติข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาคปี 2527 การปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

³ อารง สุทธศาสตร์, "การเก็บรวบรวมข้อมูล : ประชากรและตัวอย่าง," ปฏิบัติการวิจัยสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 116, 124.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึง ระดับความรู้ความ เข้าใจและทัศนคติของประชาชนที่มีแตกต่างกัน ต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้ามีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นผลสะท้อนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร เพื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้นำไป เป็นข้อคิดและปรับปรุงการทำงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ความ เข้าใจทางการเมืองของประชาชนต่อไป
2. ทำให้ทราบถึง เหตุผลหรือหลัก เกณฑ์ในการ เลือกผู้แทนของประชาชน เป็นอย่างไร และผู้แทนที่ได้รับ เลือก เข้ามาจะเป็น ผู้ที่ทำหน้าที่ตามที่ประชาชน เข้าใจแต่อาจจะไม่ เป็นผู้แทน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
3. ทราบถึงแนวโน้มที่ประชาชนจะไป ใช้สิทธิออก เสียง เลือกตั้งว่ามีมากน้อย เพียงใด อัน เป็นการสนับสนุนการ เมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
4. เป็นแนวทางในการศึกษาการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

นิยามศัพท์

เพื่อให้ผู้อ่าน มีความ เข้าใจในการศึกษา เรื่องความรู้ความ เข้าใจของประชาชน ที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้วิจัยจึงขอให้คำจำกัดความ ความหมายของคำบางคำในขอบ เขตของการศึกษานี้พอสัง เชน ดังนี้

1. "ความรู้ความ เข้าใจ" หมายถึง ความรู้ความ เข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และความรับผิดชอบ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าเป็นอย่างไร ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

2. "ทัศนคติ" หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจจะพอใจหรือไม่พอใจ และส่งผลให้ประชาชนไปใช้สิทธิหรือไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนมีแนวโน้มว่าจะเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นไร

3. "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)" หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดละเซียงเทราที่ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2526

4. "ประชาชน" หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดละเซียงเทราผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

5. "บทบาท" หมายถึง การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และรวมไปถึงการปฏิบัติอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประชาชนส่วนรวมด้วย

หน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายได้แก่

1. หน้าที่เกี่ยวกับการออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ
2. การควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร เช่น การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชน การทำงานของคณะกรรมการต่าง ๆ และการให้ความเห็นชอบในเรื่องที่สำคัญ ๆ ของประเทศ เป็นต้น

6. "ความรับผิดชอบ" หมายถึง การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน เป็นที่พึง

การเสนอทวิวิจัย

ในการศึกษาเรื่องความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สะดวกต่อผู้อ่านในการทำความเข้าใจในเรื่องราวดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอเสนอทวิวิจัยโดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ คือ

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานในการศึกษาวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ การนิยามศัพท์ และการเสนอทวิวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง แนวความคิดที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแนวความคิดหลักได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทัศนคติและการเรียนรู้ทางการเมือง ส่วนที่ 2 เป็นแนวความคิดพื้นฐานได้แก่แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง และส่วนที่ 3 เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท เพื่อที่จะทำให้เข้าใจความหมายของ "บทบาท" ในเรื่องที่ทำการศึกษาให้ชัดเจนขึ้น

บทที่ 3 กล่าวถึง บทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเมืองไทย ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาของสถาบันรัฐสภาไทย โครงสร้างและวิวัฒนาการของรัฐสภาไทย และลักษณะเด่นของรัฐสภาไทยในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และอำนาจหน้าที่ในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมือง และส่วนที่ 3 กล่าวถึงผลสะท้อนต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ได้แก่ฐานะความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร โดยดูถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเสนอกฎหมายและในการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด การตั้งกระทู้ถามและการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ส่วนประเด็นที่ 2 ได้แก่ความสนใจของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพิจารณาจากการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน

บทที่ 4 กล่าวถึง สภาพทั่วไปและความสนใจของประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัด อาทิเช่น ความเป็นมา สภาพทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนตั้งแต่ปี 2475 ถึงปัจจุบัน และส่วนที่ 3 กล่าวถึงประวัติและผลงานโดยย่อของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา

บทที่ 5 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดประชากรในการวิจัย การกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การอธิบายส่วนประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 6 กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่ได้รับในเชิงประจักษ์ อธิบายถึงผลการศึกษาที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ลักษณะการเสนออยู่ในรูปของตาราง และใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์ระดับความรู้ความ เข้าใจ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสมมุติฐานหรือไม่ เพียงไร ส่วนบทสุดท้าย บทที่ 7 เป็นสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ